

Hulpverlener kan beter afstand houden van Isaf

door Jaïr van der Lijn

De Afghanen ervaren de militaire aanwezigheid in hun land niet als neutraal. Hulpverleners kunnen daarom beter niet samenwerken met de militairen.

Samenwerking met de Navo-operatie Isaf in Afghanistan is voor hulpverleners minder verstandig, omdat de hulpverlener het risico loopt om voor het karretje van de Navo-interventie te worden gespannen. Zelfs wanneer dit niet feitelijk gebeurt, maar slechts als zodanig wordt ervaren, levert dat veiligheidsrisico's op.

Civiel-militaire samenwerking, (Cimic) is hot. Terwijl de Navo vorige week bekendmaakte dat zij in Nederland een centrum voor civiel-militaire samenwerking wil oprichten, organiseerden humanitaire en ontwikkelingsorganisaties een debat over de vraag of zij wel met militairen moeten samenwerken.

De radicale tegenstanders zijn hierin zeer dominant en staan met hun 'neutraliteitsfundamentalistische' zienswijze elk serieus publiek en politiek debat over de rolverving tussen militair en hulpverlener in de weg. Zij menen dat het voor een garantie van onafhankelijke hulpverlening noodzakelijk is militairen en hulpverleners van elkaar te blijven onderscheiden. Alle samenwerking met militairen wordt afgezworen omdat zo de neutraliteit van de hulpverlening in gevaar komt. Deze radicalen vrezen dan te worden tegengewerkt of als potentieel doelwit te worden beschouwd. Zij pleiten dan ook voor een strikte scheiding tussen militairen en hulpverleners.

De afwijzing van samenwerking komt ook voort uit de angst legitimiteit en fondsen te verliezen. Toegeven dat samenwerking soms wel kan, zou kunnen betekenen dat militairen in de toekomst een deel van het humanitaire of ontwikkelingswerk overnemen. Eenzelfde soort angst bracht de militairen in het verleden juist tot intensivering van de samenwerking met civiele organisaties. Zij zagen na de Koude Oorlog in dat ze zich moesten aanpassen aan de nieuwe eisen om het eigen bestaan te waarborgen.

Vaak hebben hulpverleners dezelfde doelen als militairen. Voor duurzame ontwikkeling is vrede en veiligheid nodig, terwijl voor vrede en veiligheid duurzame ontwikkeling noodzakelijk is. In vredesoperaties en bijvoorbeeld bij de Verenigde Naties heeft dit geleid tot het besef dat een geïntegreerde aanpak onontbeerlijk is. Civiel-militair contact is altijd noodzakelijk, al was het maar om af te spreken dat er niet wordt samengewerkt.

Het komt echter ook voor dat hulpverleners andere doelen dan militairen hebben. Het is een klassiek gegeven je de hearts and minds van de bevolking moet winnen om een oorlog te winnen. In zo'n situatie is het niet altijd verstandig om als humanitaire of ontwikkelingsorganisatie het pad van civiel-militaire samenwerking in te slaan.

Onderzoek naar de mogelijkheden tot civiel-militaire samenwerking wijst uit dat verschillende situaties om verschillende oplossingen vragen. Toen de Rode Khmer in Cambodja niet meer

samenwerkte met de VN, kon de repatriëring van vluchtelingen met hulp van de Khmer toch doorgaan. De UNHCR had zich altijd onafhankelijk van de VN-vredesoperatie ter plaatse opgesteld. In Mozambique verbeterde de humanitaire hulpverlening juist sterk, omdat de hulp, die tot dan toe voornamelijk door ngo's werd geboden, onder de hoede van de VN werd geplaatst en daarmee beter werd gecoördineerd en voor de rebellenorganisatie Renamo een neutraal aanzien kreeg.

Samenwerking blijkt te lonen wanneer de militaire operatie als onpartijdig wordt gezien. Wanneer dit niet zo is, is een gescheiden aanpak beter.

Samenwerking met de Navo-operatie Isaf in Afghanistan is daarom minder verstandig omdat de hulpverlener voor het karretje van de Navo-interventie kan worden gespannen. Zelfs wanneer dit alleen maar zo wordt ervaren, levert dat veiligheidsrisico's op. Tegelijkertijd is er momenteel in andere regio's wel degelijk veel meer ruimte voor civiel-militaire samenwerking. Hierbij kan gedacht worden aan Burundi en Liberia, waar de Verenigde Naties als veel neutraler worden ervaren.

Een ideologisch debat is dus onverstandig. Beter is een pragmatische aanpak waarbij voor iedere operatie opnieuw wordt afgewogen of en op welke manier civiel-militaire samenwerking loont. Uiteindelijk is wederopbouw een zaak van de lokale bevolking, die als enige over de nodige lange adem beschikt. Militairen en hulpverleners zijn doorgaans al lang weer naar de volgende crisis getrokken wanneer de eerste kinderen in 'het nieuw opgebouwde schooltje' hun eerste lessen volgen. Dit laat onverlet dat de kans op succes bij vredesoperaties het grootst is wanneer militairen en hulpverleners hun acties coördineren, waar nodig samenwerken en elkaar aanvullen om de lokale bevolking deze mogelijkheden te bieden.